

Subiektywny dobrobyt w Polsce w 2015 r.

(Notatka informacyjna na podstawie Badania spójności społecznej)

Co ludzie w Polsce myślą o swoim życiu? Czy dostrzegają sens w tym co robią? Czy optymistycznie patrzą w przyszłość? Odpowiedzi na te i wiele innych pytań dotyczących jakości życia możemy poznać dzięki wprowadzeniu do polskiego systemu statystyki publicznej wieloaspektowego Badania spójności społecznej.

Unikatowy charakter tego badania polega przede wszystkim na integracji na poziomie danych indywidualnych wszystkich najważniejszych aspektów szeroko rozumianej jakości życia, zarówno w wymiarze obiektywnym, jak i subiektywnym. Obszerny zakres tematyczny oraz cykliczny charakter badania pozwalają na monitorowanie sytuacji społecznej w Polsce oraz ocenę skuteczności działań podejmowanych na rzecz walki z ubóstwem, integracji społecznej oraz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego.

Prezentowane wyniki pochodzą z II edycji Badania spójności społecznej, zrealizowanego w I połowie 2015 r. Dziękujemy blisko 14 tys. osób, które wzięły udział w badaniu i odpowiedziały na pytania zadane im przez ankieterów GUS.

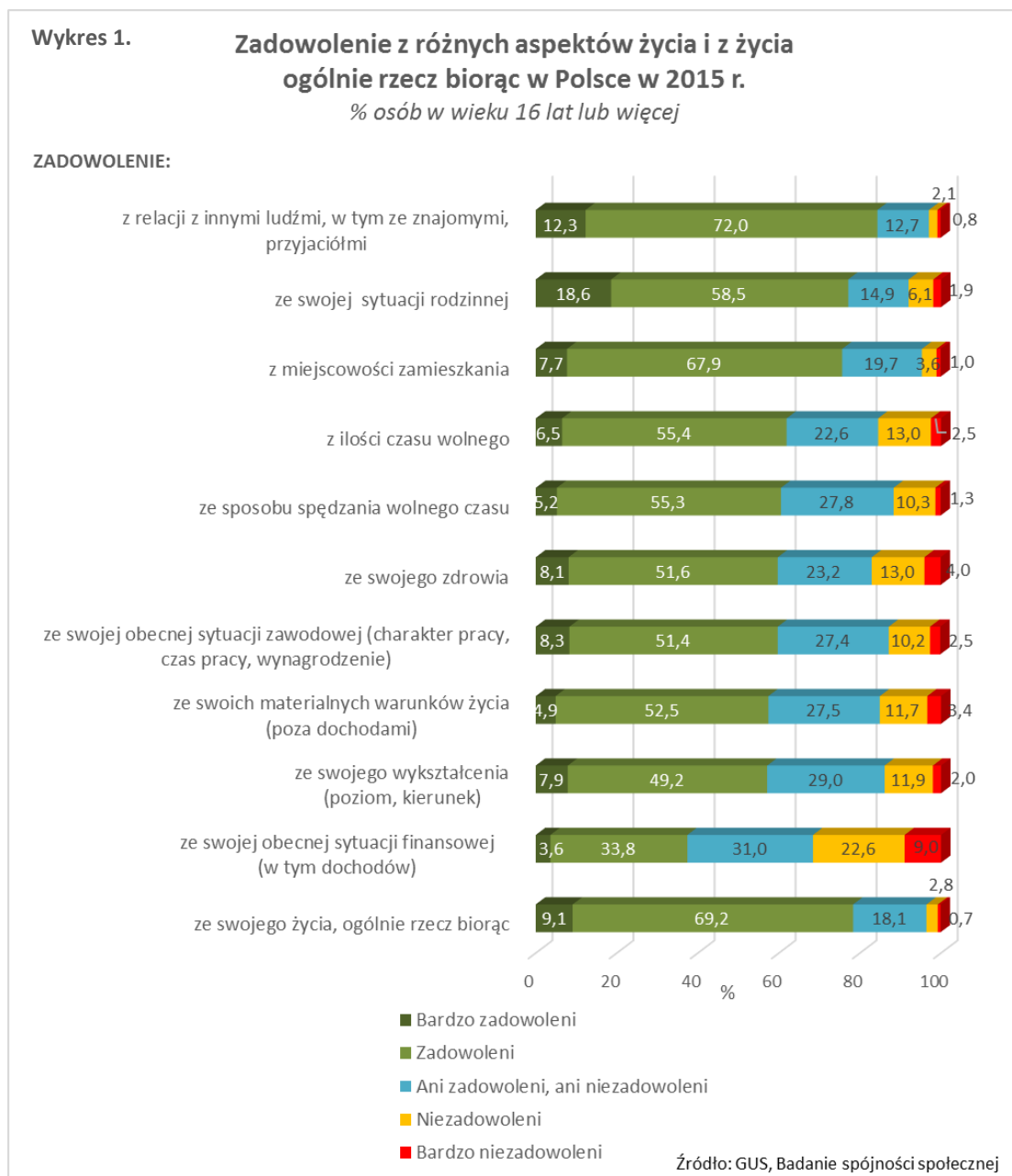
GŁÓWNE WNIOSKI:

- W I połowie 2015 r. **zdecydowana większość** z nas - prawie 8 na 10 osób w wieku 16 lat lub więcej (ok. 78%) – **była zadowolona ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc. Niezadowolona ze swojego życia była mniej więcej co 25 osoba (ok. 4%).**
- Poziom satysfakcji życiowej jest zróżnicowany społecznie. **Zadowoleniu sprzyja młody wiek, wysoki poziom wykształcenia, a także zamieszkiwanie w środowisku wielkomiejskim.**
- Najbardziej zadowolonymi ze swojego życia grupami społecznymi byli uczniowie i studenci (ok. 87%), najmniej – renciści (56%) oraz osoby bezrobotne (ok. 64%).
- Ogólny poziom zadowolenia z życia różni się znacznie od poziomu zadowolenia z różnych jego aspektów i nie jest „prostą wypadkową” ocen satysfakcji związanych z tymi aspektami.
- Sferami życia, z których jesteśmy **najbardziej zadowoleni są nasze relacje z innymi ludźmi, w tym przyjaciółmi i znajomymi** (ok. 84% osób zadowolonych) **oraz nasza sytuacja rodzinna** (ok. 77%).
- **Najbardziej niezadowoleni byliśmy ze swojej sytuacji finansowej, w tym dochodów** (ok. 32% osób niezadowolonych). Odsetek osób niezadowolonych z poszczególnych aspektów życia wahał się od 3% do 32%.
- **W większości uważamy, że to co robimy w życiu ma sens.** Z taką opinią zgodziły się 2 na 3 osoby w wieku 16 lat lub więcej (ok. 67%).
- **Zdecydowana większość z nas pozytywnie podchodzi do przyszłości.** Ze stwierdzeniem „optymistycznie patrzę w przyszłość” zgadzają się 2 na 3 osoby w wieku 16 lat lub więcej. Przeciwnego zdania było ok. 8% osób, natomiast neutralną opinię na ten temat wyrażało ok. 23% mieszkańców naszego kraju.
- **Połowa z nas odznaczała się ogólnie dobrym samopoczuciem emocjonalnym,** natomiast kumulację negatywnych stanów emocjonalnych zaobserwowano u co dwudziestej osoby (ok. 5%).
- **Ponad jedna trzecia z nas (ok. 36%) była jednocześnie zadowolona ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc, miała poczucie sensu w życiu oraz charakteryzowała się dobrym samopoczuciem.** Tę grupę można określić jako osoby o wysokim poziomie dobrobytu subiektywnego.

Z których aspektów życia byliśmy najbardziej zadowoleni?

W Badaniu spójności społecznej pytano zarówno o poziom ogólnej satysfakcji z życia, jak i o zadowolenie z różnych jego aspektów, włączając w to m.in. z relacje międzyludzkie, życie zawodowe, zdrowie czy sytuację materialną. Dało to możliwość udzielenia przynajmniej częściowej odpowiedzi na pytanie, z jakich aspektów życia mieszkańcy Polski są zadowoleni w największym stopniu, a które z dziedzin stanowią źródło niezadowolenia.

Stopień zadowolenia z poszczególnych aspektów życia był bardzo zróżnicowany. Najczęściej odczuwano satysfakcję z relacji międzyludzkich. Z relacji z innymi ludźmi, w tym ze znajomymi i przyjaciółmi zadowolonych (w tym bardzo zadowolonych)¹ było ok. 84% osób w wieku 16 lat lub więcej, natomiast ze swojej sytuacji rodzinnej - ok. 77%. Zdecydowana większość osób (ponad 75%) była również zadowolona z miejscowości w której mieszka.

¹ Do kategorii osób zadowolonych zalicza się osoby zadowolone oraz bardzo zadowolone.

Znacznie mniej osób czerpie satysfakcję z czasu wolnego jakim dysponuje. Zarówno z ilości dostępnego czasu wolnego, jak i ze sposobu spędzania wolnego czasu zadowolonych było nieco ponad 60% osób w wieku 16 lat lub więcej. Jeszcze niższy poziom satysfakcji odnotowano w przypadku oceny stanu zdrowia (niecałe 60% osób zadowolonych) oraz oceny swoich materialnych warunków życia, z wyłączeniem dochodów (ponad 57% zadowolonych). Ze swojej aktualnej sytuacji zawodowej (charakteru wykonywanej pracy, czasu pracy, wynagrodzenia) zadowolonych było natomiast ok. 60% osób pracujących².

Najślabsze oceny zadowolenia odnotowano w przypadku sytuacji finansowej. Ze swojej sytuacji finansowej, w tym dochodów zadowolonych było ok. 37% a negatywnie tę sferę życia oceniała prawie jedna trzecia społeczeństwa (32% osób niezadowolonych, w tym 9% - bardzo niezadowolonych). Poziom niezadowolenia w przypadku pozostałych uwzględnionych w analizie dziedzin życia wahał się od niecałych 3% w przypadku relacji ze znajomymi i przyjaciółmi do 17% w przypadku oceny stanu zdrowia.

Czy jesteśmy zadowoleni ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc?

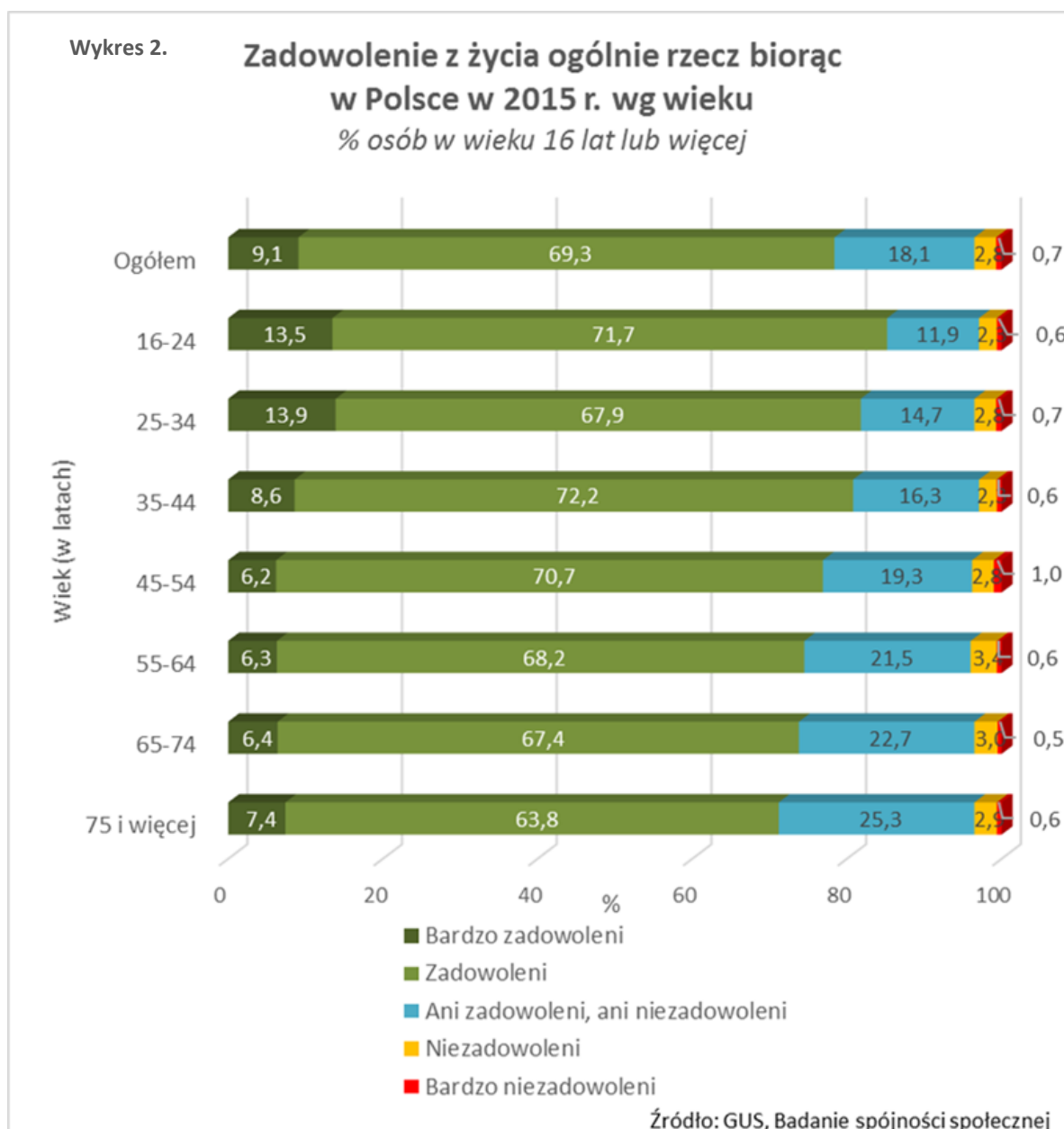
Poziom zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc stanowi jedną z podstawowych miar stosowanych w analizach subiektywnej jakości życia. Zakłada się, że oceniając swą ogólną satysfakcję z życia, każda osoba bierze pod uwagę te czynniki, które są uważane za najbardziej istotne. Dotyczy to także systemu wartości, życiowych aspiracji i stopnia ich realizacji, stąd też poziom zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc nie stanowi „prostej wypadkowej” zadowolenia z poszczególnych aspektów życia, o których pisano wcześniej.

W I połowie 2015 r. mniej więcej 8 na 10 mieszkańców Polski w wieku 16 lat lub więcej (ok. 78%) deklarowało, iż ogólnie rzecz biorąc są zadowoleni ze swojego życia, przy czym niemal co dziesiąta osoba (ok. 9%) uznała, że jest bardzo zadowolona. Niezadowolonych ze swojego życia było natomiast ok. 4% osób, w tym mniej więcej co setna osoba określiła się jako bardzo niezadowolona.

Generalnie, osoby młodsze znacznie częściej oceniają, iż są zadowolone z życia niż osoby starsze. W najmłodszej w grupie wiekowej (16-24 lata) ogólną satysfakcję z życia zadeklarowało ok. 85% osób. W kolejnych grupach wieku poziom zadowolenia był niższy. Wśród osób w wieku 65-74 lat poziom zadowolenia z życia wyniósł w 2015 r. ok. 74%, natomiast w najstarszej grupie wieku (osób w wieku 75 lat i więcej) odsetek ten osiągnął ok. 71%.

Czynnikiem różnicującym poziom ogólnego zadowolenia z życia jest również uzyskane wykształcenie. W grupach o wyższym poziomie wykształcenia obserwowane są wyższe odsetki osób zadowolonych, niż w grupach gorzej wykształconych. Najniższy poziom ogólnej satysfakcji z życia odnotowano wśród osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (ok. 68%). Odsetek ten był o niemal 19 p. proc. niższy niż wśród osób deklarujących wykształcenie magisterskie lub wyższe.

² Pytanie o zadowolenie z pracy zostało zadane wyłącznie osobom pracującym.

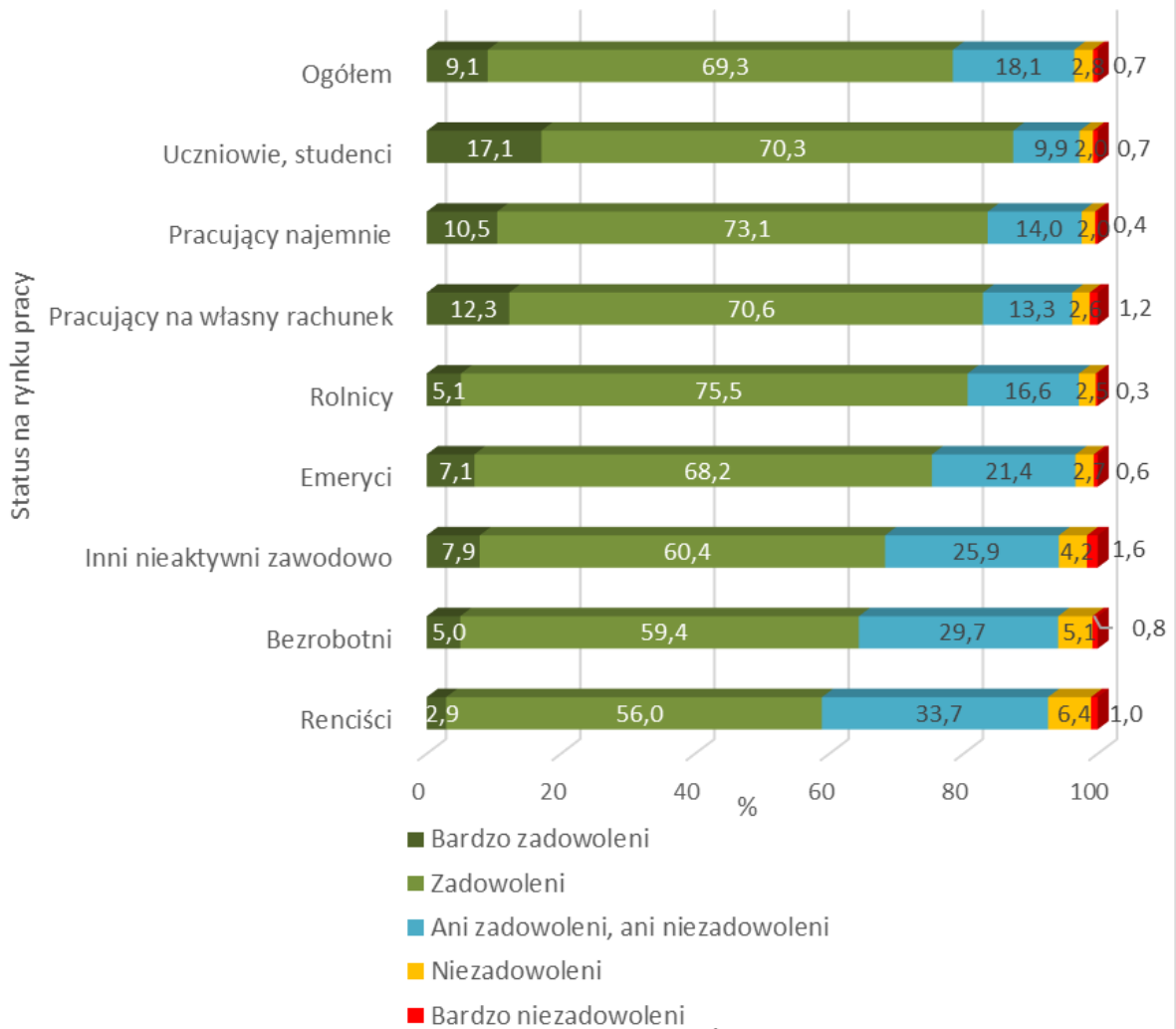

Poziom ogólnego zadowolenia z życia jest również bardzo zróżnicowany, gdy weźmiemy pod uwagę status ekonomiczny. Najbardziej zadowoleni ze swojego życia byli uczniowie i studenci (ok. 87%). Wysokie odsetki osób zadowolonych odnotowano również wśród pracowników najemnych (ok. 84%), pracujących na własny rachunek (ok. 83%) oraz rolników (ok. 81%). Najniższy poziom ogólnej satysfakcji z życia zaobserwowano natomiast w grupach rencistów (ok. 56%) oraz bezrobotnych (ok. 64%).

W 2015 r. zarówno w miastach ogółem, jak i na wsi mniej więcej cztery na pięć osób deklarowało ogólne zadowolenie z życia. Poziom zadowolenia różnił się jednak również w zależności od wielkości miasta (od ok. 75% w miastach liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców do ok. 82% w miastach liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców).

Wykres 3.

Zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc w Polsce w 2015 r. wg statusu na rynku pracy % osób w wieku 16 lat lub więcej

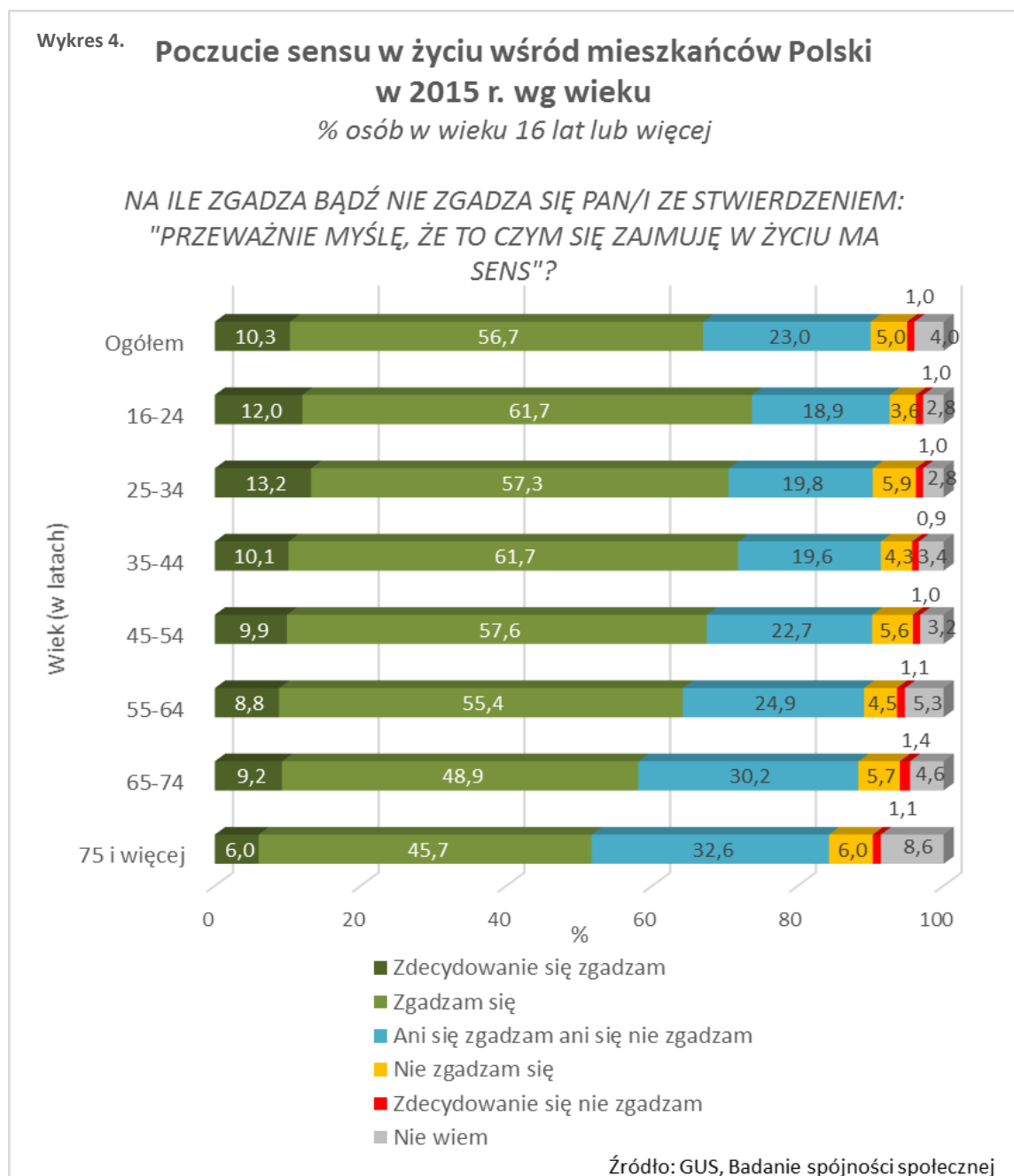

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej

Czy widzimy sens w tym, co robimy?

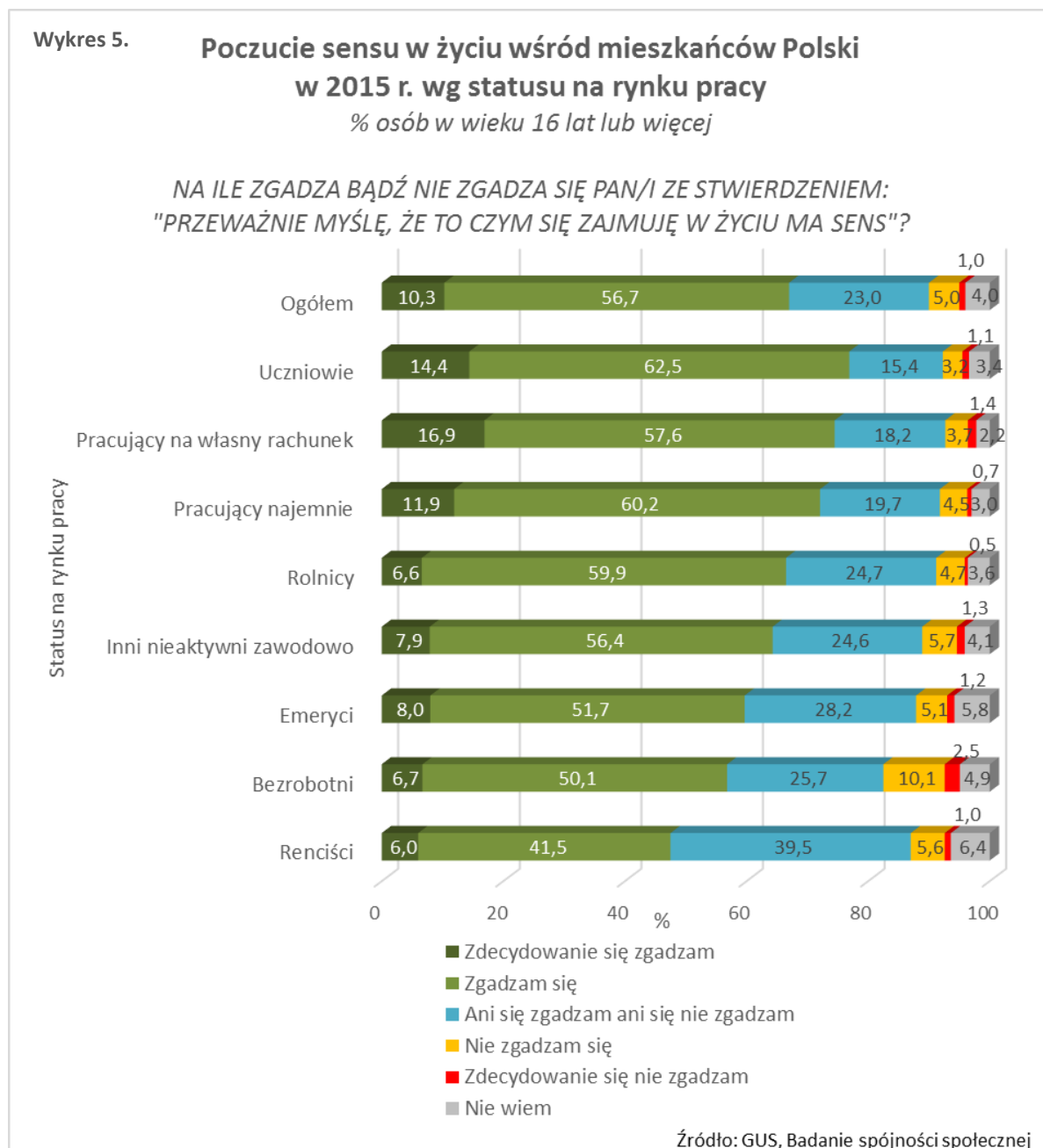
Ważnym elementem subiektywnie postrzeganej jakości życia jest poczucie, że to czym się zajmujemy na co dzień jest w jakimś stopniu wartościowe i ma sens. Aby ocenić, czy mieszkańcy Polski mają poczucie sensu w życiu, w Badaniu spójności społecznej uwzględnione zostało następujące pytanie: „Proszę ocenić, na ile zgadza się bądź nie zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem: przeważnie myślę, że to czym się zajmuję w życiu ma sens?”.

W 2015 r. dwie na trzy osoby w wieku 16 lat i więcej (67%) uznały, że to czym się przeważnie zajmują w życiu ma sens, natomiast 6% osób było przeciwnego zdania. Poziom poczucia sensu w życiu różni się w poszczególnych grupach wieku. Wśród osób w wieku 16-24 lat niemal trzy na cztery osoby uznały, iż to czym zajmują się w życiu ma sens (ok. 74%). Poczucie sensu w życiu powyżej przeciętnego poziomu dla całej populacji obserwowane jest we wszystkich grupach wieku do 55 roku

życia. W starszych grupach wieku odsetki osób deklarujących, że to czym się zajmują w życiu ma sens systematycznie spadają, osiągając poziom ok. 52% wśród osób w wieku 75 lat lub więcej.

Odczuwanie sensu w życiu wzrasta wraz z osiągniętym poziomem wykształcenia. Wśród osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym odsetek osób uważających, iż to czym się zajmują w życiu ma sens wyniósł ok. 54%, podczas gdy wśród osób najlepiej wykształconych, które uzyskały wykształcenie magisterskie lub wyższe, sens w życiu odczuwały mniej więcej trzy na cztery osoby (76%).

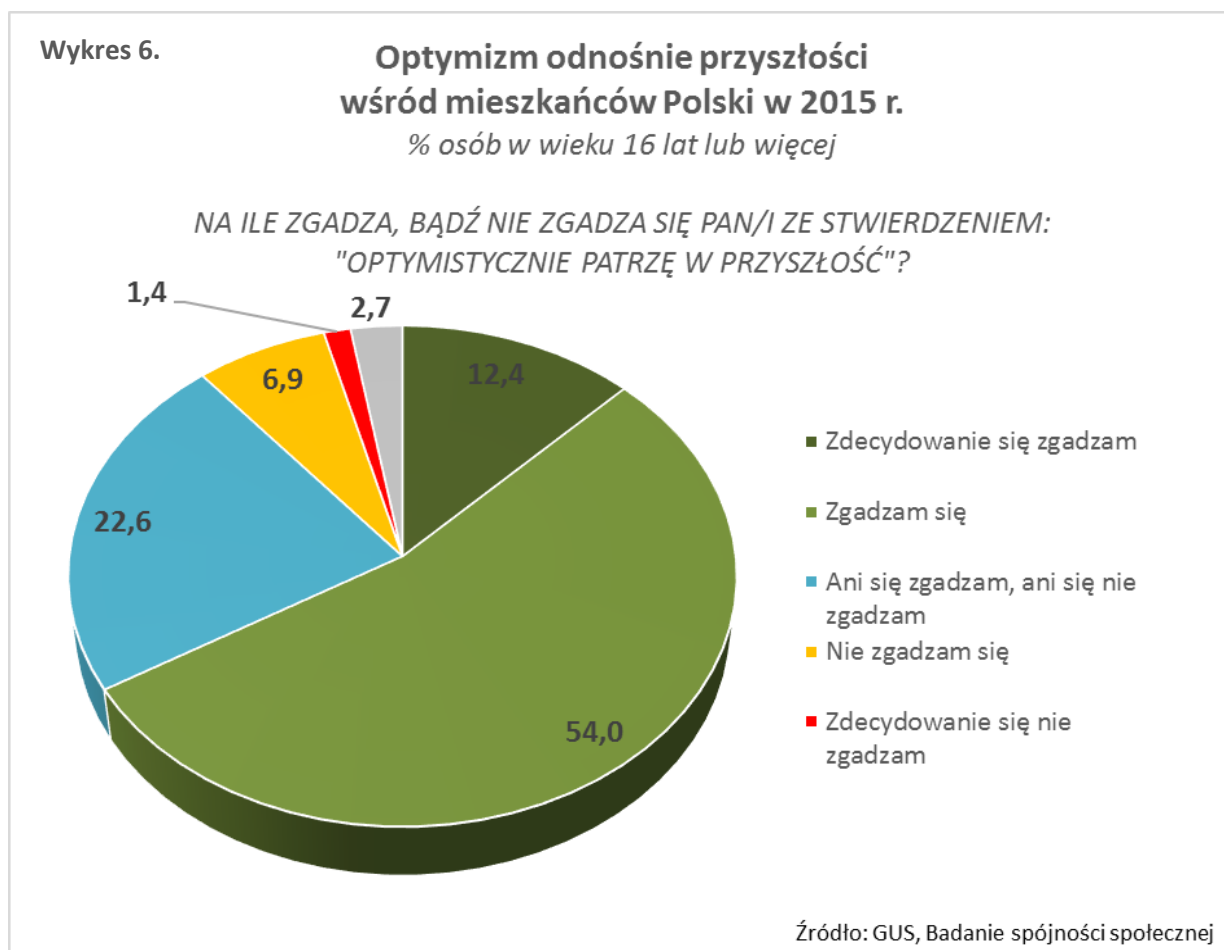
Podobnie, jak w przypadku zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc, najwyższy odsetek osób zgadzających się ze stwierdzeniem, iż to czym się zajmują w życiu ma sens, odnotowano wśród uczniów i studentów (ok. 77%). Grupami, w których zaobserwowano wysoki poziom poczucia sensu w życiu byli również pracujący na własny rachunek (ok. 75%) oraz pracownicy najemni (ok. 72%). Wśród rencistów oraz bezrobotnych odnotowano natomiast najniższe odsetki osób zgadzających się

ze stwierdzeniem zawartym w pytaniu. Poczucie sensu w życiu odczuwało, odpowiednio: 47% i 57% osób w tych grupach.

Miejsce zamieszkania nie wpływa w znaczący sposób na analizowany aspekt subiektywnego dobrobytu, gdyż zarówno w mieście, jak i na wsi sens w życiu odczuwały mniej więcej dwie na trzy osoby, przy czym w miastach, zależnie od ich wielkości, odsetki te mieściły się w granicach ok. 64 - 68%.

Czy optymistycznie patrzymy w przyszłość?

W analizach dobrobytu subiektywnego brany jest również pod uwagę wskaźnik optymizmu życiowego. Aby ocenić poziom optymizmu respondentom zadano pytanie: „Proszę ocenić, na ile zgadza, bądź nie zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem: optymistycznie patrzę w przyszłość?”

W I połowie 2015 r. zdecydowana większość, bo mniej więcej dwoje na troje mieszkańców naszego kraju, optymistycznie postrzegało przyszłość. Przeciwnego zdania było ok. 8% mieszkańców Polski, natomiast ok. 23% osób wyraziło neutralną opinię na ten temat. Najwyższy poziom optymizmu odnotowano wśród osób młodych, w wieku 16 – 24 lata. W grupie tej niemal 8 na 10 osób zgadzało się ze stwierdzeniem, że optymistycznie patrzę w przyszłość. W kolejnych, starszych grupach wieku zauważalny jest natomiast systematyczny spadek poczucia optymizmu. Wśród mieszkańców Polski w wieku 75 lat lub więcej w przyszłość optymistycznie patrzyło jedynie ok. 46% osób.

Generalnie, czym wyższy poziom wykształcenia tym wyższe jest poczucie optymizmu. Wśród osób z wykształceniem magisterskim lub wyższym optymizm odnośnie przyszłości deklarują mniej więcej 3 na 4 osoby w wieku 16 lat lub więcej, podczas gdy wśród mieszkańców Polski, którzy uzyskali wykształcenie co najwyżej gimnazjalne, taką opinie wyraziło ok. 53% osób.

Gdy weźmiemy pod uwagę status na rynku pracy zauważyć można, iż największe odsetki osób, które optymistycznie postrzegają przyszłość są wśród uczniów i studentów (ok. 83%) oraz osób pracujących na własny rachunek (ok. 78%). Relatywnie najrzadziej optymizm wyrażali natomiast renciści oraz emeryci. W grupach tych odsetki osób, które zgodziły się ze stwierdzeniem, iż optymistycznie patrzą w przyszłość wyniosły odpowiednio: ok. 47% i ok. 55%.

W poszczególnych klasach miejscowości poczucie optymizmu w 2015 r. było na bardzo zbliżonym poziomie. Zarówno na wsi jak i w różnej wielkości miastach swą przyszłość optymistycznie postrzegały mniej więcej 2 na 3 osoby.

Jakie jest nasze samopoczucie?

Samopoczucie emocjonalne stanowi (obok satysfakcji z życia oraz poczucia sensu w życiu) jeden z najważniejszych wymiarów uwzględnianych w ocenach dobrobytu subiektywnego.

Podstawę do oceny samopoczucia stanowił blok dziewięciu pytań dotyczących częstości doświadczania w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie różnych stanów emocjonalnych, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Wychodząc z założenia, że występowanie pojedynczego symptomu (szczególnie jeśli dotyczy to relatywnie krótkiego okresu) stanowi przesłankę, lecz nie daje podstaw do wnioskowania na temat „ogólnie dobrego” lub „ogólnie złego” samopoczucia, obliczone zostały dwa wskaźniki złożone: „wskaźnik dobrego samopoczucia” i „wskaźnik złego samopoczucia”.

Złożony wskaźnik dobrego samopoczucia, definiowany jako odsetek osób (w wieku 16 lat lub więcej), które w ciągu miesiąca przed badaniem nigdy nie doświadczały symptomów złego samopoczucia oraz u których zaobserwowano przynajmniej 5 z 9 symptomów dobrego samopoczucia³.

Złożony wskaźnik złego samopoczucia mówi natomiast, jaki jest odsetek osób (w wieku 16 lat lub więcej), które w ciągu miesiąca przed badaniem doświadczały przynajmniej 6 z 9 branych pod uwagę symptomów złego samopoczucia.

Wyniki Badania spójności społecznej wskazują, iż w 2015 r. co druga osoba w wieku 16 lat lub więcej odznaczała się dobrym samopoczuciem (wskaźnik dobrego samopoczucia osiągnął wartość 50%), podczas gdy kumulacja negatywnych stanów emocjonalnych została zaobserwowana u około co dwudziestej osoby (wartość wskaźnika złego samopoczucia – 4,5%).

³ Brane pod uwagę symptomy dobrego i złego samopoczucia przedstawia tabl. 1.

Tabl. 1. Doznawane stany emocjonalne – symptomy samopoczucia*% osób w wieku 16 lat lub więcej*

Osoby badane czuły się:*	Przez cały czas	Przez większość dni	Przez kilka dni	Bardzo rzadko	Nigdy
Pełne życia	10,4	47,9	25,8	14,1	1,9
Spokojne i opanowane	8,7	62,2	20,8	7,5	0,8
Miały dużo sił i energii do działania	7,2	47,0	28,3	15,4	2,0
Szczęśliwe	11,0	52,4	24,5	10,6	1,4
Bardzo zdenerwowane	1,3	9,5	35,9	46,7	6,6
Tak głęboko przygnębione, że nic nie mogło ich podnieść na duchu	0,7	4,4	15,4	45,5	34,0
Smutne, przybite lub miały chandrę	0,9	5,6	25,7	49,3	18,5
Wykończone, wyczerpane	1,3	9,9	36,2	40,9	11,8
Zmęczone	2,4	15,9	49,8	29,0	2,9

*Na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Proszę określić, jak często w ciągu ostatniego miesiąca czuła(-a) się Pan(-i)...”

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej

Symptodem dobrego samopoczucia jest:

- Występowanie przez cały czas lub przez większość dni stanu o charakterze pozytywnym.
- Niewystępowanie nigdy lub występowanie bardzo rzadkie stanu o charakterze negatywnym.

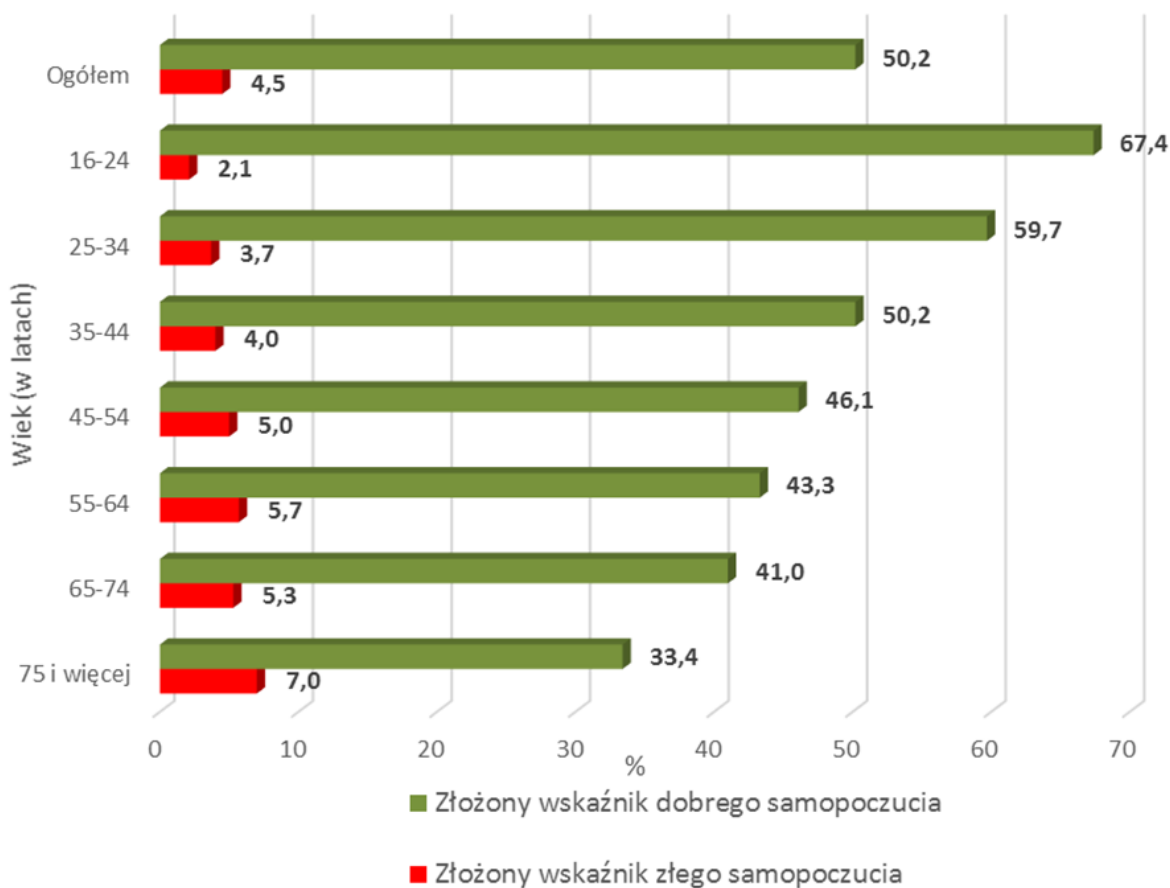
Symptodem złego samopoczucia jest:

- Niewystępowanie nigdy lub występowanie bardzo rzadkie stanu o charakterze pozytywnym.
- Występowanie przez cały czas lub przez większość dni stanu o charakterze negatywnym.

Dobrym samopoczuciem odznaczeni są przede wszystkim ludzie młodzi. W grupie wieku 16-24 lat wskaźnik dobrego samopoczucia osiągnął wartość ok. 67% a wśród osób w wieku 25-34 lata – ok. 60%. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano wśród osób w wieku 75 lat lub więcej (ok. 33%). Znajduje to odzwierciedlenie w wartości wskaźnika dobrego samopoczucia ze względu na aktywność lub bierność ekonomiczną. Najwięcej osób o dobrym samopoczuciu było wśród uczniów i studentów (ok. 67%), natomiast wśród emerytów wskaźnik dobrego samopoczucia kształtował się na poziomie ok. 42%. Najmniej osób o ogólnie dobrym samopoczuciu było wśród rencistów (ok. 26%). Jednocześnie w grupie rencistów zaobserwowano najwięcej osób o złym samopoczuciu (9,7%). Kumulacji negatywnych uczuć i emocji sprzyja także bezrobocie. Wśród bezrobotnych wskaźnik złego samopoczucia osiągnął wartość 6%.

Relatywnie najczęściej złym samopoczuciem odznaczeni są mieszkańcy największych miast (6,5% osób w miastach powyżej 500 tys. wobec nieco ponad 3% w najmniejszych miastach i niecałych 4% na wsi).

Wykres 7. **Samopoczucie mieszkańców Polski w 2015 r. wg wieku**
% osób w wieku 16 lat lub więcej

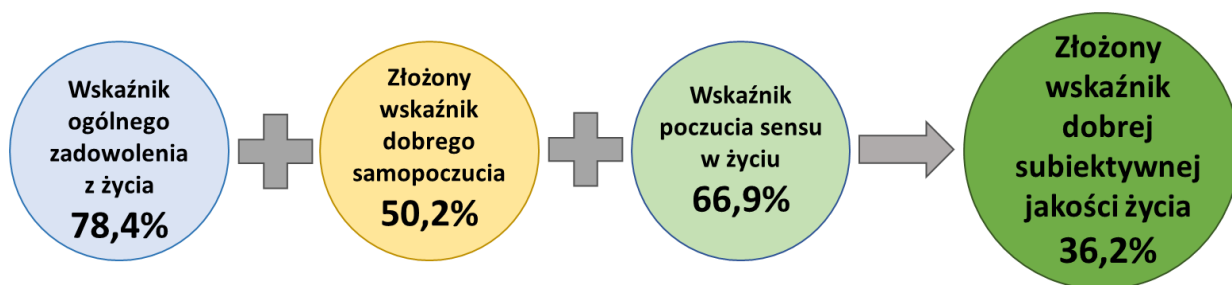

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej

Jak wielu z nas można uznać za osoby o dobrej subiektywnej jakości życia?

Aby to ocenić zostały wzięte pod uwagę trzy analizowane wcześniej aspekty subiektywnego dobrobytu: zadowolenie z życia, poczucie sensu w życiu oraz wskaźnik dobrego samopoczucia.

Przyjęto, iż wskaźnik dobrej subiektywnej jakości życia definiowany jest jako odsetek osób w wieku 16 lat lub więcej, które jednocześnie: były zadowolone ze swojego życia (zadeklarowały że są zadowolone lub bardzo zadowolone ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc), miały poczucie sensu w życiu (zadeklarowały, iż zgadzają lub zdecydowanie zgadzają się ze stwierdzeniem „przeważnie myślę, że to czym się zajmuję w życiu ma sens”) oraz charakteryzowały się dobrym samopoczuciem (zgodnie z definicją złożonego wskaźnika dobrego samopoczucia).

W 2015 r. kumulacja wszystkich trzech, branych pod uwagę aspektów subiektywnego dobrobytu zaobserwowana została wśród ok. 36% mieszkańców Polski w wieku 16 lat lub więcej. Tę część populacji można uznać za osoby o relatywnie najlepszej subiektywnej jakości życia.

Szczegółowe analizy społecznego zróżnicowania dobrobytu subiektywnego będą przedmiotem dalszych opracowań i publikacji. Jednak już wstępne analizy potwierdzają występowanie różnic w poziomie dobrobytu ze względu na wiek, poziom wykształcenia czy status na rynku pracy.

Wśród wszystkich analizowanych grup wieku, najwyższą wartość złożonego wskaźnika dobrej subiektywnej jakości życia odnotowano wśród osób najmłodszych, w wieku 16-24 lat. W grupie tej dobrą subiektywną jakością życia odznaczała się blisko co druga osoba (ok. 48%), podczas gdy wśród osób w wieku 45-64 lat kumulacja wszystkich trzech symptomów subiektywnego dobrobytu występowała u mniej więcej co trzeciej osoby a wśród osób najstarszych, w wieku 75 lat lub więcej – u co piątej (ok. 21%).

Różnice w wartości wskaźnika dobrej subiektywnej jakości życia ze względu na poziom wykształcenia sięgają ok. 20 punktów procentowych. Najmniejszy odsetek osób charakteryzujących się dobrą subiektywną jakością życia odnotowano wśród osób posiadających wykształcenie co najwyżej gimnazjalne (ok. 26%), najwyższy zaś – wśród osób z wykształceniem wyższym (ok. 45%).

Stosunkowo najczęściej kumulacja trzech analizowanych symptomów dobrej subiektywnej jakości życia obserwowana była wśród uczniów i studentów (ok. 53%) oraz osób pracujących na własny rachunek (ok. 43%). Zdecydowanie niższy niż w pozostałych grupach odsetek osób charakteryzujących się dobrą subiektywną jakością życia odnotowano natomiast wśród emerytów (ok. 28%) oraz rencistów (ok. 15%).

Nie zaobserwowano znaczących różnic w wartości wskaźnika dobrej subiektywnej jakości życia ze względu na miejsce zamieszkania. Generalnie odsetek osób doświadczających dobrej subiektywnej jakości życia wyższy jest na wsi (39%) niż w miastach (ok. 34%), przy czym najniższą wartość złożonego wskaźnika dobrej subiektywnej jakości życia odnotowano w najmniejszych miastach, o liczbie mieszkańców nieprzekraczającej 20 tys. (ok. 33%).

Opracowanie merytoryczne:
**Wydział Analiz Przekrojowych, Departament
Badań Społecznych i Warunków Życia GUS
we współpracy z Ośrodkiem Statystyki
Matematycznej US w Łodzi**

Rozpowszechnianie:
**Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Artur Satora
Tel: 22 608 3495, 22 608 3009
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl**